

Govori na Shodu za mir, proti oboroževanju - 27. 3. 2025 v Ljubljani

Anica Mikuš Kos, predsednica Slovenske filantropije

Sedim za računalnikom in razmišljam, kaj naj napišem ob shodu za mir. Toliko besed je bilo v teku tisočletij napisanih in izrečenih proti vojnami, za mir. V mojih učenih knjigah je zapisano, da so med vsemi ranami in izgubami najbolj boleče, povzročajo največ trpljenja, največ gorja tiste, ki jih človek namenoma povzroči drugemu človeku, ljudem. V knjigah tudi piše, da vojne med vsemi množičnimi nesrečami usmrtijo in pohabijo telesno in duševno največje število ljudi. In v poročilih Organizacije Združenih narodov beremo: Posebej je danes tragično stanje otrok po svetu. UNICEF poroča, da je leto 2024 za otroke, prizadete zaradi oboroženih konfliktov, eno najhujših v zgodovini. Več kot 473 milijonov otrok, torej skoraj vsak peti otrok, živi v konfliktnih območjih, 47,2 milijona jih je razseljenih. Odstotek otrok, ki živijo na področjih oboroženih spopadov se je z desetih odstotkov v 90. letih prejšnjega stoletja povečal na skoraj 19 odstotkov.

In ko se sprašujem, od kod ta samouničevalna težnja človeškega rodu, najdem vrsto razlag; ekonomske, politološke, družboslovne, psihološke, religiozne, biološke in še kakšne narave. Toda, pošteno povedano, nobena teh mi ne pojasni, ne daje odgovorov na vprašanje, zakaj človeški rod mori svoje člane, zakaj se medsebojno trpinčimo.

Še nečesa ne razumem: odkrivamo vse več o sestavi in delovanju vesolja in o bioloških procesih, značilnih za živa bitja, naši tehnični in digitalni izumi so vse bolj veličastni. Hkrati pa ne uspemo dojeti in sprejeti osnovne modrosti o ohranjanju življenja človeške vrste. Imamo zakone za ohranjanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst in ti v nekaterih primerih celo uspešno delujejo. Tudi za ohranjanje človeškega rodu imamo zakone, konvencije in druge zavezujoče listine in institucije, v katere smo vložili veliko miselnih naporov, dela, denarja in vanje položili veliko upanja, da nas bodo varovali. Toda prav v sedanjem času postaja vse bolj očitna njihova nemoč pri preprečevanju človeške morije.

Smo v 80-em letu po koncu druge svetovne vojne. Vodilno geslo v povojnem času je bilo »Nikoli več!«. Nismo ga udejanjili. Med letoma 1945 in 2025 je bilo mnogo vojn. Danes nam naši voditelji, torej tisti, ki naj bili najboljši, najpametnejši, najmodrejši med nami, grozijo z novimi vojnami in terjajo, naj se nanje pripravimo z usmerjanjem denarja v oboroževanje. Tudi denarja, ki je bil namenjen za zaščito najbolj prikrajšanih, najbolj pomoči potrebnih. Vendar nam jadikovanja in razmišljanja o nerazumljivih zlih silah in dogajanjih ne pomagajo veliko. Bolj obetavno je razmišljanje o dobrem v človeku, v človeških skupnostih. V značaju ljudi je tudi težnja po spreminjanju sveta na bolje, po uveljavljanju dobrega, po zaščiti pred zlom. Poleg zla je tudi dobro. Osnovno stvarno vprašanje za vsakega med nami je: kaj lahko jaz storim, da bo prevladalo dobro, da bomo živeli v miru? Da bom zavarovala sebe, sočloveka, svojo skupnost, svoj planet?

Odgovorov na to vprašanje je veliko. Pa tudi ljudi, ki želijo odgovoriti na to vprašanje je veliko. Zberimo svoje umske, duhovne, človečnostne, življenjske sile in iščimo skupaj odgovor na vprašanje, kako se izogniti silnicam množičnega nasilja, trpljenja in morij. V obdobju iskanja poskušajmo vsaj po kapljicah prilivati dobro v bazen zaščite dobrobiti človeškega rodu.

Naj zaključim: Ljudje vseh dežel, ljudje našega planeta, združimo se v prizadevanjih za ohranjanje miru, za življenje in dobrobit vseh ljudi. Prevezemimo pobude in dejavnosti za mir. Ne zanašajmo se na delovanje svetovnih institucij, ne prepuščajmo se jim. Navsezadnje je mir ena osnovnih preživetvenih dobrin, ki zadevajo celotno socialno tkivo človeštva. Ne zanašajmo se na zagotavljanje miru od zgoraj navzdol. Razvijajmo varovalke miru v osnovnih socialnih mrežah našega življenja in odnosov. Postanimo in ostanimo dejavni varuhi miru, saj nihče ne bo namesto nas sejal semena miru in dobrega in plel trave nasilja in zla.

Rastko Močnik, profesor sociologije

- Zahtevamo samo, da se slovenska vlada ravna po slovenski ustavi – in ne po ukazih birokracije EU.
- Zahtevamo, da slovenska vlada uveljavlja politiko miru, dejavno, javno in pošteno – in da ne hlapčuje imperialistični birokraciji EU.
- Imperialistična birokracija EU ni naredila nič, da ustavi genocid nad Palestinkami in Palestinci – slovensko vlado pa ustava in ljudstvo Slovenija zavezuje, da se z vsemi močmi upre genocidu in okupaciji Palestine.
- Zahtevamo, da slovenska vlada, da podjetja, univerze, da vse organizacije pretrgajo sodelovanje z Izraelom.
- Zavračamo militaristično politiko EU.
- Nočemo vojne z Rusijo, ki jo pripravlja imperialistična birokracija EU.
- Gnusijo se nam krvavi dobički evropskih orožarjev.
- Nočemo, da bi nas omadeževala peščica vojnih dobičkarjev in krvavih orožarjev.

Nobenih vojnih dobičkov v našem imenu!

- Ne gremo na vzhodno fronto – raje gremo ven iz NATO pakta!

Dragan Petrovec, pravnik in kriminolog

Človekova narava je slabša, kot smo pripravljeni verjeti. Ko bi bilo drugače, za nami ne bi bilo tisočletij vojn in le za drobec mirnih časov vmes. Ljubezen do vojne srečamo na vsakem koraku. In ko se ena vojna konča, ljudje, vajeni ubijanja, doživljajo abstinenčne stiske in ubijajo naprej. To je bistvo posttravmatskega sindroma. Teh ljudi ne tlači mora zaradi tega, kar so počeli, ampak zato, ker tega nenadoma ne morejo več.

V Sloveniji, ki je domnevna oaza miru, je veliko ljudi, ki obožujejo nasilje. Kakor koli jih pogledamo, se jih drži orožje. Od želja po sproščeni nabavi po ameriškem zgledu - do strelskih društev, ki jih ustanavljajo, da o trgovini z orožjem ne govorimo. Ne smemo pozabiti, da so leta 1991 Slovenijo pred razrušenjem in vse nas rešili poveljniki, ki so zavrnil ukaz za nesmiselno morijo. Ukaz, ki je prišel iz istih vrst kot današnja najbolj nasilna retorika. Zato na žalost ne preseneča njihovo občudovanje najbolj grozljivih režimov, odgovornih za genocid.

In potem naj takim ljudem, ko obljublajo boljše čase, zaupamo vodenje države?!

Ampak, razdrobljeni v iskanju malih rešitev na različnih področjih bomo vselej plen čvrste, odlično organizirane militaristične skupine, ki ima stalno podporo petine državljanov.

Zato mislim, da se je treba najprej upreti največji grožnji današnjega časa, to je stopnjevanju oboroževanja in nasilja, pri katerem vsakodnevno ubijanje otrok in mater postaja rutina pred očmi vse manj občutljive javnosti. In vselej je največ žrtev med tistimi, ki sanjajo o miru in nikoli niso nikomur storili ničesar žalega. Deset tisoči otrok, ki jih izbirajo v Ameriki narejene in Izraelu prodane pametne bombe.

Potem ko smo zamudili skoraj vse, kar se je v domnevno demokratičnem razvoju Ukrajine in njenih skrbnikov dalo zamuditi, pač ni rešitve, ki bi prinesla pravičen mir. Pred tem smo zamudili tudi vse, kar bi se morda dalo narediti, da bi bilo bivanje s sicer izrazito nedemokratično Rusijo vsaj znosno.

Tako tudi ni več pravičnega sveta, v katerem smo dopustili jedrsko orožje, proti kateremu ni več obrambe. Zato je popoln nesmisel govoriti, da kdor koli lahko premaga katero koli jedrsko velesilo.

Če veliki mislec Francis Fukuyama, naš nedavni gost, obžaluje, da ZDA niso pomagale Ukrajini premagati Rusijo, ker bi to lahko dosegli, potem je v resnici blizu njegov konec zgodovine.

A to še ne pomeni, da moramo poklekniti pred velesilami. Nadaljevati je treba borbo za odpravo jedrskega orožja, kar smo v preteklosti že začeli. In verjamem, da so nove generacije, še ne zastrupljene s sovraštvom zoper kogar koli, tega sposobne.

Sedanja slovenska politika ni najboljši zgled. Ni mirne pokončnosti, ki bi bila marsikomu dober primer. Prevladujejo servilnost in občasne kritike na neprave naslove. Drugi del naše politike odlikuje odločnost, ki pa dokazano in že izpričano vodi v pogubo, ker je izključno militantna.

Da je mir kljub vsem težavam mogoč, pričajo pogajanja, ki so že skoraj uspela, če jih ne bi v zadnjem trenutku preprečili vojni dobičkarji kot npr. Boris Johnson.

Zavest o spoštovanju človekovih pravic je v Sloveniji danes na srečo višja kot v večini Evrope. Nihče ni zaprt niti ne izgublja službe, če kritizira genocid Izraela nad Palestinci. Na tem, še dovolj zdravem jedru družbe poskusimo graditi mir brez oboroževanja.

Ker nimam nobenih zanesljivih nasvetov in priročnih rešitev, kako to doseči, naj končam z besedami astronautke, tudi našega rodu, Sunite Williams.

»Kako nesmiselno je sovraštvo, vidimo, ko se dvignemo. V vesolju smo samo ljudje, ameriški in ruski prijatelji, astronauti na isti ladji. Meja med nami se zavemo šele, ko se vrnemo na Zemljo.«

Kako bi si bilo želeli, da se zavemo, da smo vsi na isti ladji in da lahko preživimo le v miru brez sovraštva in s pomočjo drug drugemu.

Anja Zag Golob, pesnica

Wisława Szymborska:

DLAN

Sedemindvajset kosti,
petintrideset mišic,
kakšnih dva tisoč živčnih celic
v vsaki blazinici naših petih prstov.
To je čisto zadosti,

da napišeš Mein Kampf
ali Medveda Puja.

Toliko tega ne vem, ne razumem. Prevečkrat se vprašam »kako je to mogoče« in premalokrat imam odgovor.

Prihajam iz krajev zadnjih bitk 2. svetovne vojne na naših tleh, od otroštva nosim v sebi kip ogromne ročne granate, iz katere letijo golobi, in podobe starih ljudi, ki so na lastni koži občutili pekel vojne in ki ponavljajo eno in isto: »Nikoli več.« Nikoli več vojne.

Zdaj je ta »nikoli več« prišel, potisnjeni smo vanj kot nemočne lutke, in ne vem, kako ga živeti. Ne vem, kako molčati. Ne vem, kako gledati stran in se delati, da je tu vse normalno, a hkrati ne znam povedati nič, kar bi stvari spremenilo. In ne vem, kam z vso tesnobo, ki se mi razrašča v prsah, da težje in težje diham.

In ne razumem. Ne razumem, čemu je tako težko dojeti, da smo ljudje, ne le številke – in kaj to pomeni. Da orožje ni eksponat, temveč da ubija. Da smo, če to dopustimo, vsi mi »kolateralna škoda«. In da potrebujemo tudi poezijo, ne le paštete. Mi, naše duše, hrepenijo po lepoti, bližini, sočustvujejo, hočejo biti več od zgolj svojih denarnic. Mi hočemo biti ljudje. Jaz ne želim kričati – rada bi živela v svetu, kjer enako šteje šepet. Svetu, ki ceni kulturo in spoštuje umetnice in umetnike. Kjer je poezija zaželena, ne zaničevana. Ki razume, da imamo samo eno življenje, samo ta čas tukaj in zdaj.

Ko je vojna, ljudje ne živijo, prezaposleni so s preživetjem. Za življenje je potreben mir. Svoboda je glagol. Ljubezen je glagol. In tudi mir je glagol.

Toliko tega ne vem, ne razumem – a tukaj stojim, ne morem (in nočem) drugače. Ker hočem, da bi dlan Evrope ta čas zmogla dovolj modrosti, da v pesmi Wisławe Szymborske ne bi izbrala – Mein Kampfa.

Nada Pretnar, Gibanje za pravice Palestincev

Danes smo priča enemu najbolj brutalnih zločinov proti človeštvu: genocidu nad palestinskim prebivalstvom. Več kot leto in pol izraelskega uničevanja Gaze, Zahodnega brega, več kot 76 let izraelske kolonizacije in apartheida Palestine – vse to že desetletja, in tudi danes tekom genocida, poteka s politično, gospodarsko in vojaško podporo ZDA in Evropske unije. Celotni zahodni svet, skupaj s pasivnostjo in oportunističnim preostalega dela sveta, tudi Slovenije, Izraelu dopušča, Izraelu omogoča in Izrael podpira pri masovnem pobijanju palestinskega prebivalstva.

V Gazi danes na najbolj okruten način lahko spremljamo, kakšne posledice prinašata pospešeno oboroževanje in militarizacija – Izrael in ZDA, ki nad palestinskim prebivalstvom izvajata genocid, sta namreč med najbolj militariziranimi državami na svetu.

Izrael je v Gazi v letu in pol pobil več kot 50.000 in ranil preko 110.000 ljudi, od tega več tisoč otrok; Gazo je popolnoma uničil do te mere, da še desetletja ne bo primerna za življenje. Orožje še nikoli v zgodovini ni prineslo miru in varnosti. Orožje prinaša zgolj uničenje, smrt in trpljenje.

Kdo danes lahko verjame, da bodo evropski politični voditelji, ki danes izraelski genocid aktivno politično in vojaško podpirajo, z nakupovanjem orožja v vrednosti več sto milijard eur, skrbeli za mir?

Da bodo ti politični voditelji, ki danes kupujejo izraelsko, na Palestincih in Palestinkah testirano orožje, in ga uporabljajo proti beguncem in begunkam na evropskih mejah, da bodo ti voditelji skrbeli za varnost? Sprašujemo jih – varnost za koga?

Gonja za oboroževanjem je pogon vojaški industriji in kapitalu, ki bo prinesel vrtooglave dobičke peščici, ter vojno in uničenje vsem ostalim.

Danes Palestina, Libanon, Jemen, Sirija, Kongo, Sudan, Ukrajina. Kaj bo jutri?

Danes smo tukaj zato, ker nasprotujemo ponovni militarizaciji Evrope in zapravljanju stotine milijard za orožje in vojaško opremo, namesto, da bi vlagali v javno zdravstvo, šolstvo in socialo.

Danes smo tukaj zato, ker nasprotujemo evropski podpori izraelskemu genocidu nad palestinskim prebivalstvom.

Danes smo tukaj zato, ker nasprotujemo imperializmu, kolonializmu in terorizmu zahodnega sveta, ki pod vodstvom ZDA, predstavlja največjo grožnjo stabilnosti tega sveta.

Danes smo tukaj zato, ker smo proti vojnemu dobičkarstvu in kapitalističnemu sistemu, ki ga poganja.

Danes smo tukaj zato, ker zahtevamo enakopraven, pravičen, demilitariziran in svoboden svet.

Iztok Šori, direktor Mirovnega inštituta

Drage mirovnice in mirovniki,
drage razumnice in razumniki,

vsako leto države vlagajo vedno več denarja v orožje – in vsako leto je na svetu več vojn.

Vojni hujskači, avtoritarni voditelji in tehnološki milijarderji spodkopavajo temelje demokracije, svobode in naše skupne prihodnosti. Namesto sodelovanja in medčloveškega spoštovanja se uveljavlja logika vojne, moči in nasilja.

Zdaj ni čas, za prilivanje olja na ogenj. Zdaj ni čas za novo oboroževalno tekmo.

Zdaj je čas za dosledno uresničevanje mirovne politike.

K temu nas ne zavezuje le človečnost – k temu nas zavezuje tudi slovenska Ustava, ki v 124. členu pravi:

»Pri zagotavljanju varnosti izhaja država predvsem iz mirovne politike ter kulture miru in nenasilja.«

Alternativa tej poti je pogubna: urejanje mednarodnih odnosov bomo prepustili generalom in vojaški industriji – in spet bomo gledali, kako mlade fante pošiljajo na fronte.

Zato danes tukaj zbrani od vlade in opozicije zahtevamo:

1. Da Slovenija postane odločen in aktiven glasnik miru, solidarnosti in pravičnosti – doma, v Evropi in po svetu.
2. Da začne izvajati mirovno diplomacijo, ki temelji na dialogu, mednarodnem sodelovanju, razoroževanju in omejevanju proizvodnje orožja.
3. Da okrepi razvojno pomoč, zagotovi varne poti in azil preganjanim, ter pomaga državam, ki jih razdirajo konflikti, pri obnovi infrastrukture, skupnosti in demokratičnih institucij.
4. Da dosledno varuje pravico do ugovora vesti – tako za moške v Sloveniji, kot Ukrajini in kjerkoli drugje.

5. Da takoj vključi vzgojo za mir in nenasilno reševanje konfliktov v šolski sistem ter uvede programe, kjer se lahko ljudje usposobijo za nenasilni odpor in odzivanje na krize. Z uresničevanjem teh zahtev lahko Slovenija postane zgled v mednarodni skupnosti. Dokazati moramo, da je trajen mir možen. Da stabilnost ni rezultat militarizacije, temveč solidarnosti, pravičnosti in nenasilnega delovanja.

Dovolj je bilo nenačelne politike do aktualnih vojn! Dovolj je bilo laži, da zaradi oboroževanja ne bo rezov v socialo, zdravstvo in šolstvo. Dovolj je bilo manipulacij, da več orožja prinaša več varnosti!

Zdaj je čas, da pogumno rečemo NE! NE V MOJEM IMENU!

Zahtevamo slovensko in evropsko politiko, ki bo gradila mostove in ne okope!